

ARS FORI

Orbán Endre:

Alkotmánymódosítási-kísérlet után. És előtt?
Az edélyi magyarok helyzete és perspektívái

Nagy lázban tartotta az erdélyi magyar közéletet Románia regionális átszervezésének ötlete, melynek nyomán az alkotmány szövege a régiók bevezetésével, illetve a speciális kulturális háttérrel rendelkező alrégiók kialakításának lehetőségével egészült volna ki. A tervezetet azonban az Alkotmánybíróság alkotmányellenesnek vélte,¹ mondván, hogy azt legfeljebb egy teljesen új alkotmányba lehetne beleírni, de a jelenleg hatályos szöveg ezzel történő módosítása alkotmányellenes, mivel szétfeszíti a jelenlegi alkotmányos rendszert.

Hogy ebből a történetből mi kerekedhetett volna ki, azt már nem tudjuk meg. Azt azonban érdemes megjegyezni, hogy a tervezet nem volt ördögtől való, szerte Európában léteznek ugyanis regionalizált államok és speciális jogokkal rendelkező területi egységek is. Előbbire főként az Európai Unió volt hatással, azonban Kelet-Közép-Európában – talán Lengyelországot leszámítva² – nem vált túlságosan erőteljes decentralizációs erővé a regionalizációs folyamat.

A régiók megrajzolása természetesen a székelyföldi és partiumi megyék miatt érdekes Romániában. A kérdés felvetése mindenképpen legitim, hiszen nem Románia lenne az első olyan állam, ahol a régió határok figyelembe vehetnék a területileg koncentráltan élő kisebbségek helyzetét (lásd a *'nationality-based units'*, valamint a *'regional-based units'* szembeállítását a szakirodalomban³).

Mindezt azonban tovább erősíthetné egy speciális státus kivívása, amely a többi területi egységhez képest adott esetben extra jogokkal járna. *Nota bene*, ez sem ördögtől való gondolat, régóta ismert ugyanis a kongruens/szimmetrikus és az inkongruens/aszimmetrikus államszervezeti struktúra elkülöníthetősége, melyek közül az utóbbi egy területi egységnek a többitől eltérő társadalmi és kulturális vonatkozásaira utal (inkongruencia), illetve arra, hogy a különböző területi egységeknek eltérő kompetenciái vannak (aszimmetria).⁴

Az alkotmányossági vizsgálaton fennakadt tervezet ellenére a székelyföldi területi autonómia körüli közéleti diskurzus nem hagyott alább. Ennek egy érdekes állomásának

---

¹ Decisia nr. 80. (16.02.2014.) http://www.ccr.ro/files/products/Decizie_80_2014.pdf (Letöltve: 2014.10.28.). Megjelent a Monitorul Oficial (Hivatalos Közlöny) 246-os számában (2014.04.07.).

² Józsa Zoltán: A lengyel regionális reform. In: Kovács Iлона (szerk.): *Regionális reformok Európában*. TÖOSZ, Budapest 2005. 199-230. o.

³ Will Kymlicka: Minority Nationalism and Multination Federalism. In: John Kincaid (szerk.): *Federalism*. Volume 3: Models of Individualism, communalism, and multinationalism in federal governance. SAGE, 2011. 237. o.

⁴ Arend Lijphart: *Patterns of Democracy*. Yale University Press, New Haven – London, 1999. 195-196. o.

az idei Tusványos tekinthető, egy jelentősnek ígérkező másodiknak pedig a Romániai Magyar Demokraták Szövetsége (RMDSZ) által beharangozott autonómiatervezet.

Előbbi egy érdekes adalékul szolgált a magyar-magyar politikai törekvések inkonzisztenciájára, melyre kimondatlanul is egy ügyes ralwsianus trükkel a Transindex.ro szerkesztője hívta fel a figyelmet,⁵ jelesül arra, hogy a markáns nemzetállami szemlélet vitában áll a régiók Európájában érdekelt erdélyi politikai elit kisebbségi jogi szemléletével.

A második (lényegében egészen friss⁶) esemény pedig annak bejelentése, hogy az RMDSZ hamarosan bemutatja a Magyar Polgári Párttal közösen készített autonómiatervezetét. A téma tehát igazi *hot topic* jellegűvé érett, habár felvethető, hogy a rendszerváltás óta eltelt 24 év éppen elegendő idő lehetett a kellő mennyiségű szellemi muníció összegyűjtésére, a különféle víziók megfogalmazására és a nemzetközi partnerek megtalálására.

A téma áttekintése végett az Ars Boni fórum rovata hét interjúban nyolc romániai magyar szerzőt kért fel arra, hogy járja körül a legutóbbi alkotmánymódosítás körüli helyzetet és úgy általában az erdélyi magyarok helyzetét. Egy ilyen vállalkozás persze nem lehet teljes körű, mégis talán hozzásegíthet mindannyiunkat a román alkotmányos rendszer, a kisebbségi jogok, a romániai magyar politikai viszonyok, vagy éppen Románia föderális hagyományainak jobb megértéséhez.

Államszervezeti kérdések terén ugyanis rengeteg homályosság tapasztalható, hiszen az alapvető címszavak mélyén rejlő tartalom nem feltétlenül tűnik egyértelműnek. Mit tekinthetünk például autonómiának és mi a különbség annak kulturális és a területi verziója között? Milyen egy autonóm régió? A címke magáért beszél vagy egy olyan fluid fogalommal állunk szemben, mely esetében könnyedén előfordulhat mondjuk egy kevés autonómiával bíró autonóm régió is?

Mennyiben kezelhető egységes kategóriaként a címben jelzett erdélyi magyarság? Mennyiben jelentősek egy régió határai? Székelyföldet három megye alkotja vagy ez megkérdőjelezendő?⁷ A határok feszegetése nem úgy működik-e, mint Pandora szelencéje?

---

⁵ Balázs-Pál Előd: *Bálványozunk. Orbán Viktor tusványosi beszédéről.* <http://bpeiod.transindex.ro/?cikk=1111> (Letöltve: 2014.10.28.).

⁶ *Elkészült a székelyföldi autonómia tervezete:* <http://kitekinto.hu/karpat-medence/2014/08/06/elkeszult-a-szekelyfoldi-autonomia-tervezete/#.VFaa2PnF9Ch> (Letöltve: 2014.08.06.). A tervezetet azóta nyilvánosságra hozták és elérhető: http://rmdsz.ro/uploads/fileok/dok/A_romaniai_Szekelyfold_autonomia_statutuma.pdf (Letöltve: 2014.09.19.).

⁷ *Izsák: történelmi tévedés lenne elfogadni Ceausescu megyehatárait – AUDIO:* <http://erdely.ma/autonomia.php?id=170955&cim=izsak-tortenelmi-tevedes-lenne-elfogadni-ceausescu-megyhatarait-audio> (Letöltve: 2014.08.29.).

Fontos-e a gazdasági háttér? Mennyiben lehet erős érv, ha egy régió kevésbé fejlett, de speciális státuszt szeretne? Vajon egy jelenbeli negatívabb helyzet előrevetíti-e a jövőbeli perspektívákat vagy ez pusztán egy praktikus érv a szkeptikusok eszköztárában?

Reméljük, hogy a megannyi előrevetített kérdésre interjúink képesek lesznek eligazodási pontokat kínálni. Első körben az Ars Fori témájának apropójáról, az elutasított alkotmánymódosítási-tervezetről érdeklődünk Puskás Bálint Zoltántól, a román Alkotmánybíróság magyar tagjától. Majd részben eleresztve ezt a konkrét ügyet (igaz gyakran visszakanyarodva hozzá), Varga Attilát, a kolozsvári Spaienia Egyetem oktatóját kérdezzük a román alkotmányos berendezkedésről. Ezt követően csíkszeredai közgazdászokat, Csák Lászlót és Nagy Benedeket faggatjuk a regionális politikában rejlő lehetőségekről, Székely István Gergő politológust pedig a romániai magyar politikai erőviszonyokról. Bakk Miklóst, a Szövetségi Romániáért mozgalom egyik alapítóját Románia államszerkezeti hagyományairól, Vincze Lórántot, az Európai Nemzetiségek Föderatív Uniójának (FUEN) alelnökét a kisebbségi jogok nemzetközi védelméről és a folyamatban lévő EU-s kezdeményezésekről, és végül, de nem utolsó sorban Horváth Istvánt, a Kisebbségkutató Intézet vezetőjét identitáskérdésekről, illetve a nyelvi jogok érvényesüléséről kérdezzük.